12/08/2020

Στην ιστορική Χρυσοσπηλαιώτισσα ο Αρχιεπ. Αθηνών

Αυτοκέφαλες Εκκλησίες / Εκκλησία της Ελλάδος

Στον Ιερό Ναό της Κοιμήσεως της Θεοτόκου της Χρυσοσπηλαιωτίσσης, που βρίσκεται στην οδό Αιόλου, στο κέντρο της Αθήνας, θα βρεθεί ο Αρχιεπίσκοπος Αθηνών και Πάσης Ελλάδος κ.κ. Ιερώνυμος κατά τον εορτασμό της Κοιμήσεως της Θεοτόκου το Σάββατο 15 Αυγούστου.
Ο Μακαριώτατος θα χοροστατήσει στον Όρθρο και την Πανηγυρική Θ. Λειτουργία

Ο ΙΕΡΟΣ ΝΑΟΣ ΚΟΙΜΗΣΕΩΣ ΘΕΟΤΟΚΟΥ ΤΗΣ ΧΡΥΣΟΣΠΗΛΑΙΩΤΙΣΣΗΣ

Ο Ιερός Ναός της Κοιμήσεως Θεοτόκου της Χρυσοσπηλαιωτίσσης ευρίσκεται εις τον χώρον του ιστορικού κέντρου της πόλεως των Αθηνών και μάλιστα επί της οδού Αιόλου, αριθμό 60.

Ανεγέρθη το πρώτον το έτος 1705, ότε η περιώνυμος πόλις των Αθηνών ευρίσκοντο υπό τον Τούρκικων ζυγών. Επωνομάσθει “Ιερός Ναός Κοιμήσεως Θεοτόκου Χρυσοσπηλαιωτίσσης”. Το επίθετο “Χρυσοσπηλαιώτισσα” του εδόθη, διότι η περίβλεπτος Ιερά Μονή του Μεγάλου Σπηλαίου συνέβαλε τα μέγιστα στην

ανοικοδόμησης του. Οι εργασίες ανεγέρσεως του, κάτω από το καχύποπτο βλέμμα του ανόσιου κατακτητή, κράτησαν επτά περίπου χρόνια και ολοκληρώθηκαν το έτος 1821. Ο πρώτος εκείνος Ιερός Ναός της Χρυσοσπηλαιωτίσσης ήταν μια μέτριων διαστάσεων “Βασιλική” με αντηρίδες στις δύο πλάγιες όψεις του. Δεν πέρασαν πολλά χρόνια από τότε και η νεοσυσταθείσα ενορία της Χρυσοσπηλαιωτίσσης ήταν ονομαστή στους κύκλους των φιλόθεων Αθηναίων. Σε κάθε λατρευτική εκδήλωση γέμιζε ασφυκτικά από ευλαβείς πιστούς, οι όποιοι καταφεύγον εκεί ως “έλαφοι διψώντες”. Αυτό, εν πολλοίς, οφείλετε στους ταπεινούς κληρικούς, που με αυταπάρνηση υπηρετούσαν τότε την Χρυσοσπηλαιωτισσα. Αν και ολιγογράμματοι διέθεταν πλούσια πνευματική εσωτερικότητα, που τους επέτρεπε να θωρακίζουν πνευματικά και να καθοδηγούν εν Κύριο το άκρως δοκιμαζόμενο ποίμνιο τους. Ο Ιερός ζήλος τους σε συνδυασμό με το φλογερό πατριωτισμό τους, είχαν γίνει πόλοι έλξεως πλήθους πιστών, που προσέτρεχαν “αγαλλομένω πόδι”, στον κατανυκτικό Ιερό Ναό της Χρυσοσπηλαιωτίσσης. Εκεί εμπερίστατοι ραγιάδες “εκ βαθέων” προσευχόμενοι, θήρευαν “την αποστημένην ελπίδαν”. Η ροή του πανδαμάτορος χρόνου επιδαψιλεύει πλήθος περγαμηνών στην ενορία της Χρυσοσπηλαιωτίσσης, η οποία αδιαλείπτως αεικίνητος ξεχώριζε, για την πολυσχιδή δραστηριότητα της. Μία δραστηριότητα, που είχε να κάνει με την ανακούφιση των αξιοπαθούντων, με την ουσιαστική διάδοση του Θειου Λόγου, με έργα ευποΐας και τόσα άλλα τα οποία σφυρηλατούσαν “εν Κυρίω” τις ψυχές των καταφρονημένων κατοίκων της Τουρκοκρατούμενης Αθήνας. Έτσι φθάνουμε στην ηρωική περίοδο της Εθνεγερσίας του 1821, όπου ο ιστορούμενος Ιερός Ναός της Χρυσοσπηλαιωτίσσης ανταποκρίνεται πλήρως στα κελεύσματα των κρίσιμων καιρών. Δεν ήταν μόνον οι πολύτιμες υλικές συνδρομές, που κατ’ επανάληψη προσέφερε για την ευόδωση του Ιερού Αγώνος, ήταν και ο έμπρακτος ζήλος πολυάριθμων ενοριτών του, οι οποίοι πήραν μέρος στις διάφορες πεισματώδεις μάχες, που διεξήχθησαν γύρω από τον θρυλικό βράχο της Ακροπόλεως. Αρκετοί μάλιστα απ’ αυτούς έπεσαν ηρωικός μαχόμενοι “για του Χριστού την πίστιν την Αγίαν και της πατρίδος την Ελευθερίαν”.

Η Εθνική προσφορά της Χρυσοσπηλαιωτίσσης, όπως είναι ευνόητο, δεν μπορούσε να περάσει απαρατήρητη από τους Τούρκους κατακτητές. Ως εκ τούτου “η προγραφή της” ήταν πλέων δεδομένη. Όταν λοιπόν ο βάρβαρος Κιουταχής πασάς πολιορκούσε λυσσωδώς την Αθήνα το έτος 1827, μεταξύ των Ιερών Ναών, που κατέστρεψε ολοσχερώς ήταν και αυτός της Χρυσοσπηλαιωτίσσης. Ισοπέδωσε Αυτόν τον Ιερόν Ναόν και σφράγισε την θαυμάσιαν ιστορίαν του, που ήταν προϊόν πίστεως και Αγάπης των υποδούλων Αθηναίων “ραδιαδών” προς τον Θεόν και την πατρίδα μας, την Ελλάδα. Σε λίγο καιρό από τότε ξημέρωσε, επιτέλους, για την πατρίδα μας η περιπόθητος ημέρα της Ελευθερίας. Όμως μέσα σ’ αυτήν την

πανευφρόσυνο συγκυρία ο Ιερός Ναός της Χρυσοσπηλαιωτίσσης ήταν, δυστυχώς ένας θλιβερός σωρός ερειπίων. Ως εκ τούτου και προς άφατη λύπη των θεοσεβών ενοριτών του, αναγκαστικά παράμεινε σε λειτουργική απραξία.

Η Παναγία μας όμως δεν επέτρεψε, η δοκιμασία αυτή να κρατήσει για πολύ.

Έτσι το έτος 1832, ξεκίνησε η εξ υπαρχής ανέγερση του Δευτέρου Ιερού Ναού της Χρυσοσπηλαιωτίσσης. Η θεάρεστη αυτή εξέλιξη εχαροποίησεν όλως ιδιαιτέρως πάμπολλους φιλακόλουθους Αθηναίους, οι οποίοι θεωρούσαν τον πληγέντα από τους Αγαρηνούς Ιερόν Ναόν αναντικατάστατο πνευματικό καταφύγιον. Η διάρκεια της νέας αυτής ανοικοδομήσεως, χάρις στην φιλοπονία των ευσεβών περιοίκων, δεν υπήρξε χρονοβόρος. Έτσι από το έτος 1835 ο Ιερός Ναός της Χρυσοσπηλαιωτίσσης, πανηγυρικό τω τρόπο, επαναδραστηριοποιήθηκε στην ιδίαν από την ισοπέδωση του θέση. Από τότε και μέσα σε λίγα μόλις χρόνια, η πνευματική φήμη της Χρυσοσπηλαιωτίσσης άπλωσε τα σφριγηλά φτερά της πολύ πιο πέρα από τα όρια της Αθήνας. Ο χώρος της ήταν πλέον πολύ μικρός και αδυνατούσε να στεγάσει το μέγα πλήθος των πιστών, που επιθυμούσαν να εκκλησιάζονται σ’ αυτήν.

Προ του αδιεξόδου οι τότε επίτροποι με επικεφαλής τον ακαταπόνητο Σπ. Παυλίδην οραματίστηκαν την ανέγερση ενός Τρίτου Ιερού Ναού, μιας νέας επιβλητικής σε όγκο και εμφάνιση Εκκλησίας. Για το σκοπό αυτό το έτος 1846 αγόρασαν, κατόπιν διαφόρων εράνων, διάφορα γειτονικά οικόπεδα, έτσι ώστε ο υπό κατασκευή Ιερός Ναός να έχει άνεση χώρου. Ταυτοχρόνως ανέθεσαν στον διάσημο την εποχή εκείνη αρχιτέκτονα Δημήτριο Ζέζο η Ζέδο την σύνταξη του σχεδίου. Σύμφωνα, λοιπόν, με το εν λόγω φιλόδοξο σχέδιο, η ανοικοδόμηση θα γινόταν εκ θεμελίων και η νέα περικαλλής Εκκλησιά της Χρυσοσπηλαιωτίσσης, θα δέσποζε στην ιστορική Αθήνα. Όμως όλα αυτά παραμένουν στα χαρτιά. Το αίτιον ήταν η υπέρογκη δαπάνη του έργου. Μία δαπάνη, που εύρισκε “ιλαρούς δότες” μόνον στις τάξεις των απλών πιστών. Έτσι φθάνουμε στο έτος 1859, ο Ζέζος έχει κοιμηθεί, όπου κάτι το ελπιδοφόρο αρχίζει να σαλεύει στον θολόν ορίζοντα. Όμως άλλης φάσεως εμπόδια, προκύπτουν. Εμπόδια που είχαν να κάνουν με την αντιορθόδοξη νοοτροπία των εξουσιαστών της εποχής εκείνης. Βλέπετε η περιβόητος Βαυαροκρατία, κάτω από διάφορα προσωπεία, εξακολουθούσε κατά το δοκούν, να ρυθμίζει τα οράματα της δύσμοιρης πατρίδος μας. Επηρεασμένος, λοιπόν, αναλόγως ο Δήμος των Αθηναίων, απέρριψε το αίτημα των επιτρόπων της Χρυσοσπηλαιωτίσσης για την ανέγερση του Τρίτου Ιερού Ναού. Ενός μεγάλου Ιερού Ναού στην θέση του παλαιού, που ήταν πλέον λειτουργικά ανεπαρκής. Όμως υπάρχει και άλλη εκδοχή, όσον αφορά τον λόγον της απορρίψεως του σχεδίου υπό

του Δήμου των Αθηναίων. Σύμφωνα με Αυτήν, την απόφαση του Δήμου Αθηναίων επηρέασαν επίτροποι γειτονικής ενορίας, που έβλεπαν με φθόνο την πνευματική πρόοδο της Χρυσοσπηαλιωτίσσης. Το ανήκουστων τούτο είθε να είναι αποκύημα νοσηρής φαντασίας και μόνον. Τελικά μετά από τέσσερα χρόνια εντόνων πιέσεων ο Δήμος των Αθηναίων υποχώρησε και έτσι τον μήνα Ιούλιο του έτους 1863 εγκρίνει την άδεια για την ανέγερση του νέου Ιερού Ναού της Χρυσοσπηλαιωτίσσης. Παρότι η θεμελίωση έγινε ευθύς αμέσως, οι οικοδομικές εργασίες ακολούθησαν πολύ βραδείς ρυθμούς. Κι αυτό ήταν επόμενο αφού η όλη Ηράκλεια κατασκευή απαιτούσε τεράστια ποσά. Ποσά που ήταν φύσει αδύνατον να καλύψει ταχέως ο οβολός των φτωχών πιστών, αφού οι πλουτοκράτες και το λεγόμενων επίσημων κράτος “περί άλλων ετύρβαζον”. Σπανίως στα Εκκλησιαστικά χρονικά έχει παρουσιαστεί παρόμοιο φαινόμενο : Να κατασκευαστή, δηλαδή, μεγαλοπρεπής Ιερός Ναός αποκλειστικά και μόνον με χρήματα των απλών βιοπαλαιστών. Στην περίπτωση της Χρυσοσπηλαιωτίσσης, δίχως υπερβολή, έχουμε να κάνουμε μ’ ένα μεγάλο θαύμα, αφού το ποσόν που δαπανήθηκε τελικά για την ανοικοδόμηση της, περίπου 500.000 δραχμές, ήταν μυθώδες για τα δεδομένα της εποχής εκείνης. Στους ερανικούς καταλόγους, που έχουν διασωθεί αναφέρεται και το όνομα του Ιωάννη (Γενναίου) Κολοκοτρώνη, γιού του Θεοδώρου Κολοκοτρώνη, που πρόσφερε το ποσόν των 20.000 δραχμών, διά την ανύψωση του Ιερού Ναού της Χρυσοσπηλαιωτίσσης.

Όμως ας επανέλθουμε στην επίπονη διαδικασία της ανεγέρσεως, για τρίτη φορά του Ιερού Ναού της Χρυσοσπηλαιωτίσσης. Οι εργασίες από το έτος 1863 που ξεκίνησαν μέχρι και το έτος 1878 ήταν υπό την επίβλεψη του Πολιτικού Μηχανικού Π. Κάλκου. Μέσα στο χρονικό αυτό διάστημα ολοκληρώθηκε ο κύριος όγκος της Εκκλησίας και παρέμεναν ακόμη ημιτελή τα δύο εξαιρετικής τέχνης κωδωνοστάσια. Όσον αφορά τον ρυθμό του νέου Ιερού Ναού της Χρυσοσπηλαιωτίσσης αυτός παρουσίαζε πλήθος πρωτοτυπίες. Ο τολμηρός καινοτόμος Δημ. Ζέζος, περιόρισε σημαντικά στα σχέδια του την επίδραση της Βυζαντινής Εκκλησιαστικής Αρχιτεκτονικής. Έκρινε σκόπιμο να προσδώσει στον νεόδμητο Ιερό Ναό της Χρυσοσπηλαιωτίσσης την αισιόδοξη χροιά νεώτερων στοιχείων. και όχι την έντονη μυστικοπάθεια του κλασικού βυζαντινού ρυθμού. Για το σκοπό αυτό ακριβώς εμφύτευσε στα σχέδια του αρκετά στοιχεία από Αρχαίους Ελληνικούς ρυθμούς. Ο Π. Κάλκος που αντικατέστησε μετά τον θάνατο του τον Δ. Ζέζο σεβάστηκε απόλυτα τα σχέδια του, όμως και αυτός απεβίωσε το έτος 1878 δίχως ο Ιερός Ναός της Χρυσοσπηλαιωτίσσης να έχει ακόμη τελειώσει. Ο Δήμος Αθηναίων ανέθεσε τότε την υπόλοιπη εκτέλεση του όντως δολιχοδρόμου έργου στον περίφημο Ερν. Τσιλλερ. Ισχυρή προσωπικότητα ο τελευταίος άλλαξε τα σχέδια του θόλου (τρούλου), σύμφωνα με τα δικά του Αρχιτεκτονικά πρότυπα. Όμως η παρέμβαση αυτή προκάλεσε την σφοδρή αντίδραση των επιτρόπων και

των ενοριτών της Χρυσοσπηλιωτίσσης, οι οποίοι απαιτούσαν πιστήν εφαρμογή των σχεδίων του Δ. Ζέζου έως κεραίας. Έτσι ο Ερν. Τσιλλερ υποχρεώθηκε σε παραίτηση αφού πρώτα είδε με οδύνη να γκρεμίζεται ο θόλος (τρούλος), που ο ίδιος είχε σχεδιάσει. Την κατασκευή του νέου θόλου (τρούλου) ανέλαβε τελικά ο τότε Δήμαρχος Αθηναίων Δημ. Σούτσος, που ήταν πολιτικός μηχανικός. Όμως η επιλογή αυτή υπήρξε καθ' ολοκληρίαν ατυχής με αποτέλεσμα ο θόλος (τρούλος) να αποτελεί παραφωνία στην όλη ευθύγραμμη εμφάνιση του Ιερού Ναού της Χρυσοσπηλαιωτίσσης. Όσον αφορά τώρα την περάτωση του χρονίζοντος έργου αυτή καθυστερούσε ακόμη. Έτσι μόλις το έτος 1888 τελείωσε η κατασκευή του νότιου καμπαναριού και το έτος 1892 του βόρειου καμπαναριού.

Ενδιαμέσως από το έτος 1879 συγκεκριμένα, είχε αρχίσει η διακόσμηση της εν λόγω Εκκλησίας από τους κοσμηματογράφους Β. Κώττα και Α. Πέττα. Την ίδια περίοδο περίπου είχε ξεκινήσει και η Αγιογράφηση από τον αγιογράφο Σ. Χατζογιαννόπουλο. Η περάτωση αυτή έγινε το έτος 1892. Συνεχιστικέ δε από τον αγιογράφο Καρούσο το έτος 1988 και υπό της προεδρίας του πρωτοπρεσβυτέρου π. Ευαγγέλου Μαντζουνέα. Έτσι έπειτα από 46 έτη, τόσα χρειάστηκαν και για την ανοικοδόμηση του Ναού του Σολομώντος, η πόλη των Αθηνών απέκτησε στον πλέον νευραλγικό σημείο της, οδός Αιόλου αριθμός 60, μια περίλαμπρη Εκκλησία, η οποία έκτοτε αποτελεί τερπνό καταφύγιο, για τους δοκιμαζομένους από την αλλοτρίωση της εποχής μας πιστούς.

Σε όλη σχεδόν την διάρκεια του πολυκύμαντου 20ου αιώνος ο Ιερός Ναός της Χρυσοσπηλαιωτίσσης ήταν ένα στερνό "αγκωνάρι", που στήριξε επαξίως Ορθόδοξα και Ελλάδα. Στον καθαγιασμένον αυτόν Ιερόν Ναόν διακόνησαν, κήρυξαν, έψαλαν και εκκλησιάστηκαν περιώνυμοι κληρικοί και λαϊκοί. Κληρικοί και λαϊκοί που ξεχώρισαν για το απαράμιλλο ηθικό κύρος τους. Μάλιστα μερικοί εξ αυτών έφθασαν σε ύψη Αγιότητος! Παράδειγμα εύλογων ο Μέγας των ημερών μας Άγιος Νεκτάριος, που ως Επίσκοπος Πενταπόλεως, λειτουργούσε κατά διαστήματα στον ευκατάνυκτο και πάντοτε ασφυκτικά γεμάτο Ιερό Ναό της Χρυσοσπηλαιωτίσσης. Όμως και άλλα πολλά πνευματικά αναστήματα λάμπρυναν με την ένθεη ζωή τους και δράση τους την εν λόγω Εκκλησία. Πρώτος απ' όλους ο π. Ιγνάτιος Κολλιόπουλος, που επί σειρά ετών, την περίοδον του μεσοπολέμου, υπήρξε ο χαρισματικός πνευματικός της Χρυσοσπηλαιωτίσσης. Αναρίθμητα πλήθη πιστών ανακουφίστηκαν κάτω από το πετραχήλι του. Ο π. Ιγνάτιος πραγματικός φάρος τηλαυγής της Ορθοδόξου πίστεως μας άφησε φήμη Αγίου Ιερέως. Ανάλογη φήμη άφησαν και άλλοι εκλεκτοί λειτουργοί του Υψίστου, που διακόνησαν στην Χρυσοσπηλαιώτισσα. Αναφέρουμε κάποια ονόματα χωρίς αυτό να σημάνει ότι δεν υπάρχουν και άλλα άξια αναφοράς, π. Ευσέβιος Ματθαιόπουλος, ιδρυτής της Χριστιανικής αδελφότητος "ΖΩΗ" , π. Διονύσιος Φαραζουλής, χαρισματικός

Ιεροκήρυκας, ο οποίος κοιμήθηκε πρόωρα, π. Επιφάνιος Θεοδωρόπουλος, π. Γεώργιος Δημόπουλος, π. Παντελεήμων Μπαρδάκος, π. Ευάγγελος Ματζουνέας και άλλοι. Όμως και λαϊκοί, πνευματικά ενδελεχείς, κήρυξαν έψαλαν και διακόνησαν κατά περιόδους στον Ιερόν Ναό της Χρυσοσπηλαιωτίσσης. Ας θυμηθούμε μερικούς απ' αυτούς : Παναγιώτης Τρεμπέλας, Γεώργιος Τσουφλίκας, Γεώργιος Βιγκάκης, Βασίλειος Παπαδόπουλος και άλλοι.

Δυστυχώς ο ιστορικός Ιερός Ναός της Χρυσοσπηλιωτίσσης, με την τόσο ευδόκιμη πνευματική και εθνική προσφορά, στα φρικτά χρόνια της Γερμανικής κατοχής διέσωσε από την φοβερή πείνα εκατοντάδες Έλληνες τα τελευταία χρόνια, Κύριος "οίδε" το γιατί έχει υποβαθμιστεί. Μάλιστα η εγκατάλειψη του είναι τέτοια, ώστε να εγκυμονεί κινδύνους! Σύμφωνα με εκτιμήσεις ειδικών επιστημόνων, πολλά σημεία της Χρυσοσπηλαιωτίσσης κινδυνεύουν άμεσα με κατάρρευση!!!! Το αποκαρδιωτικό και απίστευτο τούτο γεγονός θα πρέπει να μας προβληματίσει. Καμία περαιτέρω ολιγωρία δε επιτρέπεται πλέον. Είναι απαράδεκτον ένας τόσο καλλίμορφος, όσο και πνευματόρρυτος Ιερός Ναός και δη στο κέντρο της Αθήνας, να αντιμετωπίζει τέτοιες αποτρόπαιες καταστάσεις. Η θλίψη και το δάκρυ, που προκαλεί στους πιστούς η παραμέληση του είθε να μεταβληθούν, διά των πρεσβειών της Παναγίας μας, σε ζείδωρη ενεργητικότητα. Ο στόχος είναι προφανής. όσοι "εκ βαθέων" αγαπούν τον Ναό τούτο της Χρυσοσπηλιωτίσσης πρέπει να μεριμνήσουν με φιλόπονη διάθεση για την αποκατάσταση του, ώστε να επανεύρει τη χαμένη πνευματική αίγλη της και να γίνει η Χρυσοσπηλαιώτισσα και πάλι Εκκλησία στην οποία θα καθοδηγούνται εν Κυρίω, όσοι σθεναρώς αντιστέκονται στις ολέθριες προκλήσεις του διαβόλου και της ανερμάτιστης εποχής μας.